

Piimäkuu

1. päiv
2023

Nummör
11 (539)

Leht mass 0,80 €

UMƏ LEHT

V A N A - V Ö R O M A A R A H V A U M A N K E E L E N L E H T

Kulbok-Lattiku Egge: rahvamaja teivä Eesti rahvast kultuurrahva

Kae lk 2

Muusik ja festivalikõrraldaja Linalakk Rebäsemõisast

Kae lk 3

Hallõ lõpuga armulugu

Kae lk 4

Vahtsidõ võrokeelitside latsilaulõ kontsört. Suvistõpühäl peeti Karilatsi muusõumin vahtsidõ võrokeelitside latsilaulõ kontsörti. Muropääline oll kullõjitt täüs ja nii laulja ku päältkajea võti vahtsõ laulu vaimustusõga vasta. Latsilaulu omma kirotanu võrokeelitside keelepesärühmi oppaja, lauli Tarto Laulupesä muusigastuudio latsõ. Ette kanti 16 laulu, minkast Sulevi Urve luudu «Mul om kümme kanna kotun» om Laulupesä poiskõisi siän saanu peris hitis. Pildi pääl tegevä vähämbä latsõ inne kontsörti helüpruuvu.

FASTRÕ MARIKO jutt ja pilt

Ruitlasõ «Turg» Lutsu tiatrin

RAHMANI JAN

Põlva kandi Lutsu tiatri tähistäs umma 10. huaaigu Ruitlasõ Olavi kirotoõdu võrokeelidse suvõtükuga «Turg». Tükkü mängitäs ütsäl õdagul, 9. piimäkuust kooni 18. piimäkuuni Lutsu küläplatsi pääl. Lavastaja om Eensalu Ivo.

Tükü vällämärkjä ja kirja pandja Ruitlasõ Olavi seletäs, et «Turg» om elo kitsambas tett mutõl. «Mutõl kõlas nigu putõl! Elon käü kah kõik aig kauplõminõ – väärtüisi, tõtõspidämiisi ja muu säändse üle. Kõgõ om inemisel võimalus uma heng maaha müvvä, kas sõs sente vai parõmba raha iist.»

Lutsu tiatri iistvidjäjä Rüttele Janno kitt takka, et kui gi tego om naftükuga, om teema väega tõsinõ. «Kõik mi elo om periselt turu pääl: meil om börs, meil omma turuhinna, kauba omma turu pääl, teenüsse omma turu pääl. Turu pääl om inemiisi läbikäimine kah. Turu pääl om kõkkõ võimalik müvvä, kõkkõ osta. Tan tükün omma inemise uma läbikäimise ga kah turu pääle länü ja kaia, kes ja määndse hinna iist om nõun millestki vallaõ ütlemä.»

RAHMANI JANI PILT

Lutsu tiatri 10. huaao suvõtükü «Turg» pruuv Lutsu küläplatsi pääl.

Tiatritükü lavastas Eensalu Ivo ja seo om timä 101. lavastus. Kunstnik om Vahtre Silver, kostüümikunstnik Leiteni Hille. Külälisnäitlejäs om timahava Võromaa miis Trolla Agu. Mängvä viil Saarõ Liili, Kooskora Kristo, Arulepä Kaido, Vaheri Kätlin, Nagelmaa Uno, Asberi Aveli, Kooskora Kristin, Paulsoni Manivald, Lihtsa Egle, Põvva-tu Helje, Kottise Jan-Matias, Paulsoni Eduard.

Lutsu tiatril lätt joba 10. huaaig. «Olõmi egä suvi midägi tennü, üts koroona-aasta jäi vahelõ. Või üteldä, et taa om sääne projektitiatri: suvõl tulõva näitlejä kokko, teemi nääl-paar etendüisi ja sis om jälleki puhkus.» seletäs Lutsu tiatri iistvidjäjä Rüttele Janno. Säändse projektitiatri jaos ei olõ kümme huaaigu peris väiku nummör. Rüttele Janno jutu perrä tetäs egä suvi vahtsõnõ tükk tuuperäst, et paigapäälid-

se näitlejä tahtva mängi. «Ja paistus, et kaeja omma kah meid umas võtnu. Ku tiatritükü parajahe ei mängitäs, sis iks kõlistõdas ja küstäs, kuna mi jäl midägi teemi ja midä vahtsõt plaanin om.» Tuuperäst või luuta, et seo 10. huaaig jää-i Lutsu tiatri jaos perämädses. «Mul omma paaris järgmädses aastas plaani olõman. Tahami taad asja kimmähe edesi aia,» seletäs Rüttele Janno.

Eesti-Soomõ kiränik and vällä eesti-võro luulõkogo

Nuur Eesti-Soomõ luulõtaja Roosi Reijo and vällä uma tõdõsõ luulõkogo nii eesti ku võro keelen. Raamat päälkiräga «tere kas tohib /tere kas võisõ» plaanitas joba seo kuu trükkü saata.

«Võrokõsõ omma üts mitmõst rikka kultuuri ja keelega rahvast Eestin. Om au, et kiränik ja tõlkja Laanõ Triinu oll nõun terve raamadu võro kiilde pandma ja tekä tuud häste ja tsipiperälidselt. Raamat tulõ ütelt puult valla teten eesti keelen ja tõsõlt puult võro keelen. Katõkiilsüs luu tähendusliidsi sõprussildu kultuurõ vaihõlõ ja and teossõlõ süvembä põhä,» löüd luulõtaja.

MELTSI ANETT LEE PILT

Roosi Reijo.

Roosi Reijo om Eesti-Soomõ kiränik ja Eesti kiränige liidu nuurisektsiooni asõtaja, kinkal tull minevä aasta vällä edimäne luulõkogo «kured kotkad kajakad». Luulõtaja tõdõsõ kogo välläandmist om viil mõni päiv, kooni 3. piimäkuuni, võimalik tukõ platvormi hooandja.ee pääl.

UL

Mamastõn tulõ võrripäiv ja lõõdsasimman

RAHMANI JAN

Põlva küle all Mamastõ küläplatsi pääl tulõ seo puulpäävä, 3. piimäkuul, teküs päiv. Kell 13 alostas nostalgilinõ võrripäiv, kon joostas punn-võrrõ käümä ja tetäs esisugumaidsi võistluisi. A õdaku kell 18 läävä säälsaman püüne pääle pillimehe ja peetas maaha lõõdsasimman.

Päävä kõrraldaja Kaha Kaido ütles, et oodõdu omma kõik võrrimehe. «Kutsumi kokko kõiki, kel vähägi om sääne võrr, miä kuun püsüs. Ja ku tä ei püsü kuun, sis või tuu panda käre pääle vai kuuti ja iks näütämä tulla.»

Midä võrripääväl tetä plaanitas? «Üts jago om näütüs. Meil om ütelt Mamastõ mehel pia 30 esisugumast võrrü. Ja oodõdu ei olõ mitte õnnõ võrrü, a ka katõkägügilidse mopeedi, kõik, mis omma kooni 50 kuubikut. Tahas tetä võistluisi, võrrõ käümajuuskmist. Latsilõ

ja suurilõ. Plaan om võrriaigu miilde tulõta,» seletäs Kaha Kaido.

«Mul tehnikahuvi tullgi võrrist. Sai naabripoisi käest tsõdõrõga võrriraami, a mootorit es olõ pääl. Vidäsi terve päiv pudõlit Põlvahe taaralattu, mootor massõ 50 ruublit. Mõksõ piimäpudõlit ja purkõ, imä takast vei ka kalliid purkõ taaralattu, et hindäle võrrimootor osta, ja sai tuu kätte,» kõnõlõs tä.

Tuu, et võrrimehel läts hulga aigu ja jõudu võrrü käümajuuskmisõ pääle, omgi põhjus, mille päävä kõrraldaja omma käümajuuskmisõ-teema üles nõstnu.

Võrrõga tull umal aol poiskõisil tülü kah ette. «Mi aigu oll Mamastõ külä pääl 18 võrrü. Ku võrriparv kortõrmajjust müüdä linnaš, sis oll majan telekal pilt iist kaonu, selle et ega meil kundlekaidõsõt pääl es olõ. Sis tulti aknõ pääle, vibutõdi ruskut ja näüdäti trääsä. Hõigati: poiskõsõkari, sõita

PILT MARGA JANEKI TETTÜST VIDEOST

Võrrimiis om uma pilli käümä saanu.

võit, a kaitsõ pankõ pääle!» tulõtas Kaha Kaido miilde.

Suurõ pido väiku veli

Et võrripäävä peräst joba võimõndusõ, lavva, liiklusmärgi vällä omma säetü, sis om mõistlik noid ka tõdõsõ pido jaos tarvita, löüd kõrraldaja. Õdaku tulõ säälsaman lõõdsasimman, midä tetäs joba 11. kõrd. «Ma-

mastõ lõõdsasimman om suurõ Põlva lõõdsafestivali Harmoonika tsillõkõnõ veli. Pido om kats jako: kõgõpäält kontsört, kon egä lõõdsamiis ja kapell saa üles astu. Ütenkuun mängitäs ka Põlva Harmoonika ütidsõ luu läbi. A tõnõ jago om tands ja takanajaminõ, mängvä ansambli Mahmõr ja punt nimega Jokk,» kõnõlõs Kaha Kaido.

PILT OM PERI ALÜKSNE MAVALITSÜSE FB LEHE PÄÄLT

Eesti pääväl Kornetin kõnõldi piirveerists kultuurõst. Timahavatsõl Eesti pääväl Lätimaal Korneti rahvamajan näüdäti süvembält võrokõisi ja setodõ tegemiisi. Vällä oll säetü näütüs võrokeelidse laulupido Uma Pido aoluust ja kõrraldaja Tigasõ Merike tekk tuust ka põhaligu ülekaehusõ.

Seto oli vällä võimsa esindüsega, Korneti rahvast olli tulnu tervitämä Setomaa ülembsootska Gomozova Anzelika ja nuursootska Saarekivi Katriina-Lee. Vananurmõ Ilmar kandsõ ette uma laulu «Petseri valss» ja Hörna Aare paksõ traditsioonilidsi seto süüke ja juukõ.

Perän loengujako sai ümbre kaia väiku laadu pääl ja õdagu oll pargin suur pidoõdak, kon astõ päält paigapäälidside üles hulga mi kandi muusikit ja rahvatandsjit. Päiv lõppi simmaniga.

Pildi pääl pidä ettekannõt Uma Pido pääkõrraldaja Tigasõ Merike ja timä juttu pand läti kiilde Korneti miis Prangli Jaan.

Festivalikõrraldaja Linalakk Rebäsemõisast

RAHMANI JAN

Laulja ja laulukirotaja Linalakk, perisnimega Tsimmeri Liina, kõrraldas joba neläs aastak uma kodomoro pääl Rebäsemõisa festivali. Seo suvi om festivalil kontsörtõ ja tegemiisi kogoni kats päivä. Laembat tuntust sai Linalakk timahavatsõl Eesti Laulu võistlusõl, ku timä laul «Aeg», midä nä ütten Bonzoga esiti, jõudso 20 vällävalidu laulu sekkä.

Liina om laulnu joba väega väikust pääle. «Olõ joba katõaastadsõst pääle laulu võistluisil käünü ja harinu lava pääl olõma. Muusiga om mu ümbre olu kõik aig ja tiidse peris varra, et must saa laulja.» seletäs tä.

Ka edimädsõ laulukirotamisõ proovi tekk Liina sis, ku olf 10–11 aastakka vana. «Mängse süntesaatorit ja mugu panni mõttir kirja. Ma ei tiidä, mille, a jo olf vaia hinnäst väljendä ja läbi laulõ tundu ja tunnus siiaaamaalõ seo kõgõ lihtsamb.» Laulõ kirotamisõs saa tä vunki elolt hindäilt. «Eks laulu omma iks inspireeritü armastusõst, luudusõst, kurbusõst ja rõõmusõst,» löüd Linalakk.

Muusikat om Liina opnu Antsla ja Valga muusigakoolin ja Tarton Heino Elleri muusigakoolin. Parhilla pidägi tä päämidselt muusiguammõtiti: käü esinemän mitmõ ansambliiga ja lindistäs laulõ mitmidõ muusikidõga. Lisas om Liina muusigaoppaja Valga

huvi- ja muusigakoolin: tä and laulu- ja bänditunnõ.

Ei mahu raamõ sisse

Egäsugumadsõ raami ja piiri, ka muusigastiili perrä nimminõ ei olõ Linalaka jaos. «Mullõ miildüse pia kõik stiili, ja mitte õnnõ kullõlda, a ka mäangi-laulda. Ma piä hinnäst kõgõ inämb rütmimuisikus. Ku mu edimäne plaat «Elu ilu» olf huugu saanu jazzist, RnB-st, bluusist, fölgist ja popist, sis pia ütten Bonzoga vällä tullõv album «Kahelt poolt» lätt sinnä Ameeriga vana popi, 1970. aastidõ singer-songwriter-lugudõ poolõ. Mäangi viil folk-rokk-bändin elektrikitari ja laula pidobändin Jackpot, kon omma sainast saina tandsuluu.»

Sama lugu om Linalaka tegemiisiga. Päält muusigu ja muusigaoppaja ammõdi võtt suurõ jao timä aost kõrraldaminõ, ja ka maal elämine nõud umma. «Majapidämine taht hoolitsust, lisas om mul kats pinni. Näidega naksi ildaaigu pinnekoolin käümä,» lugõ tä ummi tegemiisi ette.

Maa külen kinni

Üts asi hoit Linalakka katõ jalgala maa pääl. Tuu om kodokülä ja kodotalo Rebäsemõisan ja Karula rahvuspargi kant laemalõ. «Rebäsemõisa om hullõ kunstiniemiisi paokotus. Ma sündü tan küllän!» põrotas hinnäst mõnikõrd nafatamiisi Rebäsemõisa printsessis kutsva Liina. A nigu maal iks ette tulõ, küünüs kogokund ligemibist naabriist ka kavvõmbalõ. «Tan kandin omma kõik naabri, esiki tõisi külli inemise, selle et elämise omma üstõõsõst kavvõndal. Läbikäümist naab-

RAHMANI JANI PILT

Linalakk uma Oru talo lumbi veeren hällü pääl. Kuu ao peräst om taa paiga pääl uuta suurõmbat festivalimellu.

ridõga om peris hulga, esieränis nuuri perriga. Meil om tegünü armsa kommõ, et egä paari nädäli takast om kellegi man õdagusüük, sann vai muu meeelahutus,» kitt Liina.

Kutsõ kokko külälliidsi...

Liina pidä luku kodokandi esierälidest luudusõst ja löüid, et tuu om midägi säänest, midä mass ka laemalõ näüdatä. Tuust om kuurdunu vällä ka mõtõ uma moro pääl Rebäsemõisa festivali kõrralda. «Ma olõ üles kasunu tansaman ta-

lun ja mõtli joba väikun, et olnu hää, ku Rebäsemõisan ka midägi toimunu. Et ma es pidänü kõik aig tõisil küllän käümä, a tõsõ tulnu kah mu manu. Joba sis tiidse, et siiä tallu ma suurõn elämä jää.»

Nii juhtugi, et nelä aasta iist aroti nä sõbraga ja mõtli, et kõrraldanu üte mõnusa kontsõrdi. Tuu kandsõ nimme «Linalakk ja sõbrad Oru talus» ja rahvast tull kaema-kullõma 100 inemise ümbre. «Sis naksimi suurõmbalõ mõtlõma ja järgmäne aasta olf ettevõt-

misõ nimi joba Rebäsemõisa festival,» tulõtas Liina aoluku miilde.

Seo aastak peetäs Rebäsemõisa festivali kogoni katõl pääväl, 30. püimäkuul ja 1. hainakuul. Edimäst kõrda astus üles ka välisartist, laulja ja laulukirotaja Tomás Del Real Tšiiilist. Ka Eesti esinejide nimekiri om võimsa: Tätte Jaan, Kukerpillid, Koiksoni Liisi, Wiiralt ja hulga tõisi. Muidugi tulõ lava pääle kõrraldaja Liina esi, seokõrd sis ütten Bonzo ja bändiga.

Palfo om plaanin ka tüü-

ja opitarri, festivali aigu peetäs väikut käsitüülaatu ja huvilidsõ saava ütten matkajuhiga minnä Karula kuplidõ vaihõlõ matkälõ. Tegemiisi om latsilõ ja väsimälä pidolidsõ saava üüse diskota kah.

Kõrraldamisõ man om hulga väikuid asjo, midä kõik aig lahenda tulõ, a Linalakk tege taad rõõmu ja hää meelega. «Mu süämeasi om edendä tan veeremaal kultuuri ja seo festival pand mu silmä helkämä.»

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimi periolõmisõst ja tähendüsõst.

Rüütli, Rüütli ja Ruitlane

Nimel Rüütli om Eestin 233 kandjat, nimel Rüütli 23 kandjat. Nimel Rüütli, midä tan läbi ei kaia, om 555 kandjat. Nigu alanpuul vällä tulõ, om mitmit kotussit, kon edimält pant Rütli vai Rüttele om muutunu eesti kiräkiilses nimes Rüttele.

Sõnavaraga om nii, et võru keelen om seon sõnatüübin üldistest umastava käänüse kiju nimetäjäs käänüsõs. Kiä? – rüütli, Kinka? – rüütli, Kedä? – rüütli. Vai e-ga rüütli, tuu om kah Lõuna-Eestin harilik. Aša muut kiriväs võimalus, et ütškõik kon Eestin es piä priinimi olõma nimetäjä käänüse kujul, võisõ olla ka umastava kujul, näütüses inne olnu talunimega üttemuudu.

Ranna mõisan Kodaveren panti Rüütli talu perrä Rütty. Kerikligult kirutõdi sää algusõst pääle Rüttyli, miä omgi reegli perrä kiräpilt ka vanan kiräviien – ku silp olf kinniline, näütüses -i olf silbi lõpun, tull pikk -ü kiruta katõ tähäga.

Aakre mõisan Rõngu panti Rüttyli, miä näütäs seo lainsõna üttele võimalikku välläütlemist – mitte pikä -ü-ga, a -ii-ga rüütli. A Rõngu opõtaja naas tuud

kirutama tafna keele muudu, edimält Rüttele, perän vahtsõn kiräviien Rüttyli.

Viil panti seo nimi Vaalunõisan Sangastõn. A Tartu-maa ja üteliisi täämbädsõ Põlva kõgõ suurõmba suguvõsa nimimiga Rüütli ja Rüttele tulõva Võnnu kihlkunnast. Sääl olf kotussit kolm: Kurista mõisa, kon nimi Rütli om ilustõ ül-len ka 1826. aasta hingelugõmisõn, Vahtsõ-Kuustõ mõisa Leevi külä (Rüttele talu joba 18. aastasaal) ja Ahja mõisa Kärsä külä (1826 Rüter).

Järvemaal panti priinimi Rütli Roosna-Alliku mõisan (vana lisanimi Rütter) ja Eivere mõisan. Virumaa panti seo nimi Rägavere mõisan, iks talunime perrä. Ka sääl kirutõdi 1782 Rüttri Hans.

Võrumaal Vana-Antsla mõisan panti ütten Rüttyli talun pererahvalõ Rüttele [rüttele]. Urvastõ keriguraamat nakaas pruukma tafna keele muudu nimekuju Rüttele. Nii om sääl tulnu päämidselt täämbädsõ nime Rüttele kandjit. Antslast peri Rudolf Rüttele lats siseministri man nimme eestitämä ja olõs nigu saanu paprõ, et vahtsõnõ nimi om Rüttele, Urvastõ personaalraamatudõ om nii sisse kannõt. A Riigi Teataja lisan ilmu vahtsõnõ nimi kujul Rüttele. Geni perrä omma perätlõlõja nime Rüttele kandja.

Kõgõ keerulidsõmb nime-lugu om Võrumaa õdagupüüri päält Kaagjärve mõisast. Sääl

Kitsõ Hendu perrätulõlõ pant nimi om hingelugõmisõn 1826 Hützeitli. Tuu om selgele ümbrekirutamisõst tulnu viiga ja õigõ nimekuju om hingelugõmisõn 1834: Hützeitli. Noore mehe Piitre, Jukk ja Ott omma ümbre kolinu Karula mõisadõ ja sääl hingelugõmisõn 1834 hoobis tõsõ nimega Rüttenne. Karula personaalraamatun om kirän hoobis lihtsamb nimi: Rüttele. Manu om kirutõt, et hingelugõmisõnõ nimi om Rüttenne.

Nii om meil tegemist kolmõ eri nimega, minkast kats lätsi edesi, nimmit Ruitlane ja Ruitlane-Rüttyli om kummalgi pia kümme kandjat. Ma märgi, et idee näide kolmõ nime takan olf iks ütõ ja tuusama, mi lihtsalõ ei tunnõ tuuaolist sõnavarra külland häste. Kuigi Vahtsõliinast om üles kirutõt sõna rüttylane "rüublik", või tuu iks tulla kujundligult rüttyli vai ratsamiist tähendäväst sõnast. Nii et *rüttylane vai *rüttylane olõssi iks tuusama kiä om rüttyli. Sõna tähendüs 19. aastasaal talurahva keelen olf kõgõ edimält *piirivalvur, ratsamiis, kiä pidi vahti piiri pääl vai mere-rannan, ratsalla postividäjä, a muiduki olli olõman ka muu seo sõna tähendüse.

Kiä om sõski *hützeitli? Määnegi rüttyli, määrnegi ratsamiis tä om, võrdlõ kas vai sak-sõna Vorreiter "iinratsutaja, edesalga liigõ".

SAARÕ EVAR

Kullõja tunnisti Jaigi-jutupäävä võitjas Rõugõ koolipoisi jutuga Tohu hobõsõst

18. lehekuul Sännä kultuuri-mõisan peetü Jaigi Juhani võrokilise jutupäävä kõgõ parõmbas kõnõlõjas valõ kullõja Rõugõ põhikooli 3. klassi poisi Trummi Arturi, kiä kõnõl Jaigi perrä tett jutu «Tohu hopõn». Arturit juhendõ oppaja Nagla Anneli ja tedä saadi jutupääväl ka vanõmba.

Tõsõ kotussõ sai Võro Sõlekese latsiaia esindüs: Kõvatu Brianna, Terava Karl, Traksi Hasso Herman ja Valtu Ranar Timo. Näide lugu olf juhendaja Päevalilli Maia pirtõt «Kaotsilännü paradiis». Kiriliga saatsõ näidõ oppaja Sika Lea.

Kolmanda kotussõ sai Haani kooli 8. klassi opilanõ Rõõmusoksa Liisbet, kiä kõnõl Sinisalu Katre luo «14aastadsõ elost». Liisbetti juhendõ oppaja Leidi Kersti.

Neländä kotussõ jao helle sai Väimälä latsiaia lats Laanõ Uku, kiä kõnõl ütten esä Laanõ Valdissõga anekdoodi «Kuis susi raamatopoodih käve».

Katõlõ kõgõ suurõmba ossavõtjaskunnaga jutukõnõlõjidõ juhendajalõ Pazuhanitsi Aсталõ Mõnistõ koolist ja Sulevi Urvele Harglõ koolist kinkse Papa Kreutzwaldi Õueteatri näüttelejõ Jansonsi Silvi näüttemänge kogomigu, kon neli näüttemängu, miä omma hooviatri esitüsõn ka Võro kaejõdõ ette jõudnu.

KABUNA KAILE PILT

Jaigi-jutupäävä võitja Trummi Artur.

Võro instituudi kõrraldõdul jutupääväl lei ütten 20 last katsast Vana-Võromaa latsiaiaist

ni koolist. Jaigi-jutupäävä peeti neländät kõrda.

UL

Kavaleri püüdmine

LIIRA SINGA

1941. aastagal kaibõti sõa ettevalmistusõs kaitsõkraavõ Rammuka mõtsuh ja viil muialgi. Pääle sõaväläisi ollõv kaibmah nuu mehe, kiä tervüseviä peräst olli vällä praagitu (mu imä mälehtämise perrä).

Mi naabritütrik Liiso nakaš kuramiirmä kraavihalli mehega, Ossiga. Kõik laabu ilosahe, niikavva ku Liiso jäi rasõhõs. Viimäne ai pääle registriirmist, a Ossi jäi kahtlõvalõ saiskusõsõlõ. Viimäte ostsõ mõrsja kosilasõlõ vahtsõ ülikunna, midä täl hindäl es olõ ja tuud takistusõs kaibaš. Suurõ takastlitsmise pääle jäi tsura paaripandmisõga nõuhtõ.

Ütel ilosal suvõhummo kul pidivägi noorõ hobõsõga Misso vallamajja paarikõutmisele sõitma. Inne minekit lipaš Ossi kemmergohe. Suurõ uutmisõ pääle nägi Liiso, et Ossi silkas hoobis mõtsa poolõ. Noorik naaš kõva helüga appi rüükmä. Tuud-aigu elli küläh pallo rahvast, kiä kõik kokko kogosi. Ütehkuuh tormati kosilast takah ajama, a ašalda – kätte es saiaki.

Liiso kõrvu kuuldu ümbretsõõri inemiisi käest juttõ, et Ossi kaib Käbli külä man kraavõ. Noorik kirof peigmehele palvõkirä tulla ta-

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

gasi ja saaf tuu inemiisi piteh pagõjalõ. Tuul aol muud sidepidämise võimalust es olõ.

Mitmõ kuu peräst, ku lats pidi jo sündümä, ilmu Ossi vällä. Inne liitmisseremoonialõ minekit lipaš miis jälki kemmergohe, a Liiso saiso peldigu ussõ iih ja kosilanõ pagõma es päse.

Mõni nätäl pääle puja sündümist kattõ Ossi perisel. Koskil tedä nättü es olõ.

Ku poig Andol olf joba 38

aastakka, nakaš Liiso vahtsõst Ossit otsma. Mi küläh elli väega tark miis Põllu Alfred. Timä otsõ koskilt vällä Ossi aadressi. Ossi elli TaInah. Liiso alost mehega kirju vahitamist. Säält tulli muidogi kirä vasta kah. Olkõgi et Ossil olf joba tõnõ naanõ, latsi täl es olõ.

Ku mu poig sai aastagadsõs ja latsiaiakotust viil es saa, võti ma Liiso liina latsõhoitjas. Jupi ao peräst ilmu

Ossi kah mi poolõ, muidogi Liiso kutsmisõ pääle. Naanõ kinkse viil umalõ armsambalõ vatiteki. Esi olf tä väega rõõmsa ja õnnõlik.

Ku Liiso tagasi kodo läts, sõitsõ vana arm sinnä küllä, et pujaga kah tutvas saia. A võta näpust, poig Ando uma naasõga, kiä olf takastässütäja, kihoti esä minemä. Liiso jäi perrä ikma.

Nii halõhõlõ lõppigi näide armulugu.

Kõgõ suurõmb latsõpõlvõ lein

Pääle tõsõ klassi lõpõtamist lätsi õkvallt koolist, kitussega tunnistus peon, tädi Alma poolõ suvõs karja.

Karalatsõ elo es olõ suurõmb asi. Hummoku varra aeti üles. Mõnikõrd olf hall vai kastõ maan ja palfa varba külmehtivä. Kas sattõ vihma vai sis olle keskpäävā kuum ja pallo parmõ, kedä jakku nii eläjile ku hindäle.

Ütel kuumal pääväl lätsiki lehmä kiini ja joosiva parmõ iist võsso. Ma nigu ullikõnõ

iki ja otsõ ja es julgu ilma eläjildä tädi poolõ minnaki. Lõpus iks lonksõ kodo. Ja mis ma näi? Lehmä makasõ ilosahe laudan. Kost ma latsõn tiidse, et eläjä esi kodo tulõva?

Ku järgmädsel pääväl karja lätsi, leidse tii veerest halli tsirgupuja. Siiv olf ripakil. Ei tiia, kes tedä olf räsinü. Linna ta es saa, a juusksõ külh peris kipõstõ. Ma tahtsõ tsirku kätte saia ja joosi tälle perrä. Äkki jäi tsirgukõnõ saisma. Ma es saa juusksmisõ huugu nii rutu maaha ja astõ tälle pääle. Võti tsirgupujakõsõ peio, a täl jo silmä kinni ja kiil välän.

Mul olf nii hallõ tsirgust ja umast rumalusõst. Kes mul kaskse juuskõ. Kül ma sis iki ja palssi taivaessä, et tä mullõ andis annassi.

Imä olf mullõ kõnõlnu, et taivaesä om pilve pääl üleväl ja näge kõkkõ, mis inemise tegevä. Kaiõ üles ja ollegi üts suur pilv taivan. Nigunii sis taivaesä nägi.

Kraapsõ üte mutimullaunigu lakja ja matsõ tsirgukõsõ maaha. Panni tälle ilosahe laja lepälehe ümbre, et külme ei olõssi. Aiõ sis mulla pääle, korssi mõnõ karikakra ja tsusksi unikuhe.

URMI AILI

Parm tsuskas

Nalapidiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Piim külmäkapin

Tuu aig ei olõki väega kavvõl, ku inemise umma söõgikraami sahrin vai keldrin hoitsõva ja külmäkappi egän Võromaa elämisen es olõ. Lajan ilman olli külmäkapi olõman külh, a Võromaal olli nä pikkä aigu defitsiit ja kooperatiiv es tiia kah, kost külmäkappõ saia.

Seo pajatus om kül illatsõmbast aost, a kõvastõ köüdet külmäkapiga. Üts maanaanõ läts sünnütämä. Koton

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Ullusõ mass

Ma kuuli raadiost, et liiklusavariih sai vika toukõratta ütehsõitja. Tuu sõiduriist om nii väiku. Kuimuudu sinnä viil mito inemist pääle mahus? A ku säänsit õnnõtuisi om kõrrast inämb, sõs olõs vaia toukõrattas kah massu ala panda. Ku tahat ulluisi tetä, sõs massat.

Automassu suurust piässi kah kaema mitte massinidõ,

a inemiisi perrä. Kiä om roh-kõmb ku üte kõrra kipõstõ sõitmisõ vai võlssi parkmisõ iist trahvi saanu, piässi suurõmbat automassu masma. Nigunii tükuse iks nuu korgõ ja kalli massina juhi sõitma kipõmbidõ, ku om lubatu. Latsiga perre ja pensionääri sõitva mõistlikult ni om mass ka väikumb. Sõs olõski kõik õigõ.

MUDA MARI

Latsilõ

Vastus saada üte nädäli joosul meiliaadressi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastussõ:

õigõ' olli 2., 3., 4., 7., 8., 9., 11., 12., 15., 16.;

võisi' olli 1., 5., 6., 10., 13., 14.

Lehekuu oll' Eesti latsikiränduse kuu. Kullõ' Helüaidast Kaplinski Jaani juttu «Tsiga taivatammõ all» — <https://helüait.ee/1-tsiga-taivatammo-all/>. Vali' lausõhe pasva sõna!

1. Tsiga pääsi vällä: a) tsialaudast b) tsiapahast c) tsiatarõst
2. Tsiga läts: a) hulkma b) kõndma c) roitma
3. Edimält juhtu tä: a) uibuaida b) eläjäaida c) lilliaida
4. Uibu' olli' täüs: a) ubinit b) siini c) lehti
5. Tsiga nühe vasta uibut umma: a) tagaotsa b) külge c) sälgä
6. Aia takan kasvi: a) kõopuu b) lepäpuu c) tammõpuu
7. Tammõ otsast sattõ alla: a) tõhvõ b) kukkõ c) lehti
8. Sõs jõudsõ tsiga lakõ: a) nurmõ pääle b) välä pääle c) tuulõ pääle
9. Nurmõ pääl kai tsiga üles: a) taivahe b) kaivu c) puu otsa
10. Taivan olf pallo: a) pümehüst b) tähti c) tsirkõ
11. Tsiga pidäsi Kuud: a) ubinas b) juustus c) pääluus
12. Tsiga pidäsi tähti: a) pedäjäkukõs b) tammõdõhvus c) siinis
13. Tsiga läts otsma taivatammõ: a) tüvve b) latva c) lehti
14. Taivast sattõ alla üts: a) tulidsõ jutiga täht b) Kuu c) vihmahuug
15. Tsiga jäi magama: a) hainakuha ala b) rõugu ala c) uibu ala
16. Hummogu näkk tsiga taivan: a) tsõõrikut tulist ubinat b) hõõrikut valgõt Kuud c) ilosit helkävõt tähti
17. Tsiga läts kodo tagasi, selle et täl olf: a) roitmisõst viländ b) tõhvust kõtt täüs c) kõtt tühi

Kaplinski Jaani latsiraamatun «Põhjatuu ja lõunatuul» (Tänapäev 2006) om kolm võrokeelist juttu. Helüaidan saat kullõlda' kõiki timä jutõ võro kiilde pantult. Jutu' omma' sündünü karvatsist ja pähäkääntävist mõttist, miä tulli' kirämehele pähä, ku tä pidi umilõ latsilõ ja latsõlatsilõ unõjuttõ lugõma.

Telli Uma Leht!

6 kuud – 8 €, 12 kuud – 14 €, e-ärvõ püsिमassuleping 1 € kuun.

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht, tel 617 7717.